

у той час як в українській науці домінує орієнтація на матеріально-правові засади регулювання публічного адміністрування. Це зумовлює необхідність модернізації вітчизняних класифікацій з урахуванням сучасних європейських стандартів і потреби євроінтеграції.

Література

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#top
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Schwarze, J. (2006). European Administrative Law. London: Sweet & Maxwell. 1992. 150p.
4. Hofmann, H., Rowe, G., & Türk, A. (2016). The Principle of Effective Legal Protection in Administrative Law: A European Perspective. London. URL : <https://library.oapen.org/bitstream/id/d3d1ebf5-4cd5-4ead-b8ce-762f4a2ee6e7/9781317019244.pdf>
5. The General Principles of EU Administrative Procedural Law. URL : https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_IDA%282015%29519224
6. The Pan-European General Principles on Legality of Administration (compiled by Ulrich Stelkens). URL : <https://www.renewal.eu/projects-and-publications/renewal-2-0?view=article&id=21&catid=2>
7. Колпаков В.К. Європейські стандарти адміністративного права. URL : <https://aplaw.net/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-509-2-7>

ПРОМИСЛОВЕ ШПИГУНСТВО ТА КОНКУРЕНТНА РОЗВІДКА ЯК ЗАГРОЗИ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Доманська Христина Юрївна

*студентка III курсу факультету міжнародної торгівлі та права,
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

У сучасному світі інформація стала одним із найцінніших ресурсів. У контексті економічної конкуренції, науково-технічного прогресу та швидкого розвитку ринкових відносин стрімко розвивається й тіньова сторона цих процесів – економічна злочинність, від негативного впливу якої потерпають все більше організацій та підприємств. Це стимулює суб'єктів підприємницької діяльності розробляти стратегії захисту

інформації, що стосується їх діяльності, адже при дослідженні конкурентів деякі компанії обирають не зовсім законні методи. Саме тому все більш актуальною на сьогодні стає проблема промислового шпигунства та конкурентної розвідки, оскільки в еру новітніх технологій та шаленої конкуренції обидві практики ставатимуть дедалі поширенішими.

Аналізуючи історичне коріння промислового шпигунства та конкурентної розвідки, доходимо висновку, що ці явища з'явилися паралельно з формулюванням людської цивілізації. Так, розвідка виникла ще в доісторичну епоху та почала активно розвиватися із появою ремесел і торгівлі. Основними її проявами були маскування «розвідників» під мирне населення, тобто використання прикриття [1, с 110].

Насамперед вважаємо за необхідне звернутися до законодавства, аби визначити поняття промислового шпигунства та конкурентної розвідки. Почнемо з першого. Промислове шпигунство є одним із видів недобросовісної конкуренції, що полягає в незаконному отриманні інформації, яка має комерційну цінність. Найчастіше його метою стає інформація по типу нових розробок та технологій, які можуть становити об'єкти інтелектуальної власності, ноу-хау, інноваційні ідеї, фінансові показники або інші інформація, яка може допомогти перевершити конкурент [2, с. 62]. Отож, виокремлюємо головні особливості промислового шпигунства – прихований і протиправний характер збору інформації, що становить комерційну таємницю незаконним шляхом (хабар, примус, стеження, підслуховування, використання шпигуна, розголошення комерційної та банківської таємниці, незаконне використання інсайдерської інформації тощо). Чому важливо це розуміти? Пам'ятаємо, що збір інформації про конкурента можна здійснити й легальними методами, використовуючи дані з відкритих реєстрів й доступної публічної інформації, але це підпадатиме вже під інакшу категорію.

Доволі часто поняття «промислове шпигунство» та «конкурентна розвідка» вживають як тотожні, адже вони схожі за метою, проте між ними існує вагома різниця. Як вважає Корягіна А.М., промислове шпигунство є потужним інструментом державних розвідок, що діє на користь і за дорученням своєї країни, порушуючи закони іноземних держав, а головним його призначенням є економія коштів та часу, який необхідно витратити, аби наздогнати конкурента, що знаходиться попереду, або не допустити у майбутньому відставання від нього, якщо той розробив або розробляє новий перспективний план, а також вийти на нові для підприємства ринки [3, с. 410]. Своєю чергою конкурентна розвідка спирається на законні джерела інформації: аналіз відкритих даних, публікацій, установчих документів компаній, оскільки, відповідно до ст. 34 Конституції України, «кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» [4]. Так, основними

напрямами є розвідка щодо компанії, персоналу, фінансовий моніторинг і оцінка інвестиційних проєктів конкурентів з метою прийняття управлінських рішень для підвищення конкурентоспроможності. Разом з тим, в українському законодавстві не закріплене поняття «конкурентної розвідки», хоча діяльність зі збирання, зберігання, обробки та розповсюдження інформації регулюється далеко не одним нормативно-правовим актом (Кримінальний кодекс України (ст. 231, 232), Закон України «Про інформацію», Закон України «Про захист персональних даних» тощо).

Але навіщо суб'єктам підприємницької діяльності вдаватися до промислового шпигунства, тим самим порушуючи законодавство, якщо шляхом збору, накопиченню, аналізу даних про діяльність конкурента можна впроваджувати зміни у власній компанії. Відповідь доволі очевидна, оскільки в Україні фактично закритий доступ до величезного пласта вільно доступної в більшості країн інформації (наприклад, щодо наявності та закладеної нерухомості, земельні ділянки, наявність банківських рахунків тощо) [5, с. 53]. А збройна агресія російської федерації проти України ще більше вплинула на це, оскільки за даними «Опендатабот» менше половини даних, а саме 44,21 %, відповідають міжнародним стандартам відкритості [6]. Також відповідь криється у схильності суб'єктів господарювання шукати швидкі шляхи до переваги, розглядаючи короткострокову вигоду на противагу довгостроковій стратегії. Крім того, далеко не всі компанії мають сформовані етичні стандарти ведення бізнесу. Це породжує відсутність внутрішнього комплаєнсу та контролю цінностей, а тому й рішення ухвалюються виключно на основі вигоди, а не закону.

З метою ефективного забезпечення безпеки підприємств у конкурентному середовищі чудовим рішенням буде створення служби конкурентної розвідки на підприємстві (в організації, установі), яка б інформувала керівництво про реальний стан справ із тих питань, які перед цією службою поставлені. Зазвичай служби такого роду здійснюють збір та аналіз даних про конкурентів (їх стратегії, плани, взаємодії з партнерами, постачальниками, споживачами тощо), своєчасно інформують про це керівництво й покращують організацію відносин із партнерами. Результатом діяльності підрозділу є прогноз дій конкурента та змін на ринку в цілому, виявлення нових чи потенційних конкурентів, постійний моніторинг зовнішнього середовища, виявлення законодавчих змін, можливість подивитися на діяльність власної компанії «з боку», виявлення потенційних джерел витоку конфіденційної інформації тощо [3, с. 428]. Корисною ініціативою може стати впровадження системи диференційованого доступу до даних відповідно до посадових обов'язків працівників. Крім цього, на практиці гарно себе зарекомендували застосування сучасних засобів шифрування корпоративної кореспонденції та баз даних, регулярне навчання

персоналу основам кібербезпеки та забезпечення систематичного резервного копіювання важливої інформації [7, с. 27].

Отже, хоча й обидві практики мають на меті отримання відомостей про конкурента, вони суттєво відрізняються за методами, етичними та правовими аспектами. Так, головна відмінність досліджуваних понять полягає в законності методів: розвідка – легальна та етична, шпигунство – незаконне та каране. Завдання конкурентної розвідки зводяться до того, щоб з'ясувати як відбуваються продажі, які успіхи в просуванні на ринок шляхом аналітичної обробки значних обсягів різноманітних відкритих даних, а її етичним регулятором є ризик зіпсувати репутацію. Промислове шпигунство – це добування протизаконним шляхом конфіденційних відомостей про діяльність конкурентів, розкрадання відомостей для їх використання в злочинних цілях. Сучасне промислове шпигунство – це ще й свідоме приведення в непридатність виробничого обладнання, інформаційних систем, здійснення психологічного тиску на співробітників з метою дестабілізації діяльності конкурента. Аби уникнути нечіткого розмежування вказаних понять, було б доречно здійснити унормування конкурентної розвідки на рівні законодавства, що б дало поштовх до підвищення кваліфікації персоналу щодо правових меж збору інформації. Так, без активної участі у конкурентному середовищі досягнення сталого розвитку компанії є неможливим, а ця діяльність завжди супроводжується використанням економічної, виробничої та науково-технічної інформації, що може бути здобута конкурентами як законними, так і незаконними методами. У зв'язку з цим необхідно ретельно аналізувати потенційні вигоди та загрози, пов'язані з конкурентною розвідкою й проявами промислового шпигунства, а також адаптувати досвід іноземних компаній для впровадження дієвих методів захисту. Щоб мінімізувати загрози витоку інформації, підприємствам слід підвищувати рівень захищеності своїх інформаційних систем і регулярно здійснювати аналіз чинників, що можуть призвести до втрат важливих даних.

Література

1. Кругул Ю.І., Зубок М.І. Правове регулювання безпеки підприємницької діяльності: навч. посібник. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. 216 с.
2. Когут Ю.І. Корпоративна безпека: практичний посібник. Київ: Консалтингова компанія «СІДКОН», 2021. 460 с.
3. Правове забезпечення корпоративної безпеки: навчально-практичний посібник / О.А. Альонкін, Н.О. Бондаренко, А.С. Захарчук та ін., за заг. ред. Р.В. Мельниченка, В.М. Нікітенка. Київ: ДТЕУ, 2024. 502 с.

4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

5. Ланде Д.В. Правові питання конкурентної розвідки: науково-фаховий журнал «ІНФОРМАЦІЯ І ПРАВО». Київ: №2(33)/2020. С. 51-68. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/7_16.pdf

6. Рейтинг якості відкритих даних: Опендатабот. URL: https://opendatabot.ua/analytics/opendataday-2025?fbclid=IwY2xjawJQhyNleHRuA2FlbQIxMAABHZZYWmr4BSSa1ucOJ7PpJgQkKBtkWcHXU-e9s3w5T-WIVBPawf22pfc-EYw_aem_suJdtDCwPNUTBiByc9MPmA

7. Конкурентна розвідка: навчальний посібник / Копотун І.М., Падалка А.М., Кузьмічова-Кисленко Є.В. та ін. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 188 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-509-2-8>

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зетко Богдан Іванович

медіатор, магістр права,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

Редько Олексій Миколайович

член ради адвокатів Чернівецької області, спеціаліст з права

м. Чернівці, Україна

На сучасному етапі розвитку української правничої освіти надзвичайно актуальним залишається питання підвищення її якості. Цей виклик зумовлений цілою низкою факторів, серед яких особливої уваги потребує поступовий перехід від елітарної моделі юридичної освіти, характерної для попередніх десятиліть, до її масової форми. Така трансформація спричинила необхідність перегляду підходів до змісту, форм і методів викладання, зважаючи на зростаючий контингент студентів і розширення освітнього доступу. У контексті глобалізації правничої професії актуалізується необхідність формування у випускників конкурентоспроможних знань, умінь і навичок, які відповідають вимогам міжнародного ринку праці. Забезпечення академічної та професійної мобільності вимагає гармонізації навчальних програм із європейськими стандартами, розвитку мовної